

MARIA ALEKSANDROVICH

Pomeranian University in Słupsk, Poland

ORCID iD: 0000-0003-2374-4195

MARTA PISUK

Emotions Lab – Private Psychological
Practice, Poland

CECHY OSOBOWOŚCI A NATĘŻENIE MOTYWACJI OSIĄGNIĘĆ TANCERZY BALETOWYCH

PERSONALITY TRAITS AND THE INTENSITY OF ACHIEVEMENT MOTIVATION IN BALLET DANCERS

ABSTRACT

Objective: The main goal was to determine the relationship between personality traits (based on the Five-Factor Model) and intensity of achievement motivation in a group of ballet dancers.

Materials and Methods: The study included 49 participants (40 F, 9 M) aged 15–40 years (MA: 20 y.o.), of whom 28 were ballet school students, 21 were ballet school graduates, including 14 professional dancers. Two questionnaire-based methods were used in the study: the NEO-FFI Personality Inventory and the Achievement Motivation Questionnaire, along with a custom survey.

Results: The results indicate that the overall intensity of achievement motivation among dancers does not correlate with the intensity of their personality traits. Among men, a negative correlation was observed between motivation and openness to experience. In the student group, higher agreeableness was associated with lower motivation intensity, while in the professional dancers group, a negative relationship was noted between openness to experience and motivation. Education was negatively correlated with neuroticism and, at a trend level, with extraversion.

Conclusions: The study provided valuable insights into the psychological profile of ballet dancers, highlighting the specificity of this group and practical applications for designing psychological and training support. Understanding the mechanisms of motivation and personality traits in dancers can support the development of their artistic potential and help prevent professional burnout.

STRESZCZENIE

Celem głównym było ustalenie związku między cechami osobowości (zgodnie z modelem pięcioczynnikowym) a natężeniem motywacji osiągnięć w grupie tancerzy baletowych.

Materiały i metody: Badanie objęło 49 osób (40 K, 9 M) w wieku 15–40 lat (MA: 20 lat), 28 osób to uczniowie szkół baletowych, 21 osób to absolwenci szkół baletowych. 14 osób z tej grupy to tancerze zawodowi. W badaniu zastosowane zostały dwie metody kwestionariuszowe: inwentarz osobowości NEO-FFI, kwestionariusz do mierzenia motywacji osiągnięć, a także autorska ankieta.

Wyniki: Uzyskane wyniki pozwalają wnioskować, że specyficzne cechy osobowości, takie jak ekstrawersja i sumienność, są charakterystyczne dla tancerzy baletowych, jednak ich związek z natężeniem motywacji osiągnięć nie został potwierdzony w całej grupie. W grupie mężczyzn stwierdzono natomiast ujemną korelację między motywacją a otwartością na doświadczenie. W grupie uczniów wyższa ugodowość wiązała się z niższym natężeniem motywacji, zaś w grupie tancerzy zawodowych zaobserwowano

ujemny związek między otwartością na doświadczenie a motywacją. Wykształcenie korelowało ujemnie z neurotycznością oraz – na poziomie tendencji statystycznej – z ekstrawersją.

Wnioski: Badanie dostarczyło istotnych informacji o psychologicznym profilu tancerzy baletowych, wskazując na specyfikę tej grupy oraz praktyczne zastosowania w projektowaniu wsparcia psychologicznego i szkoleniowego. Zrozumienie mechanizmów motywacji i cech osobowości tancerzy może wspierać rozwój ich potencjału artystycznego oraz przeciwdziałać wypaleniu zawodowemu.

KEYWORDS: *personality, Big Five, achievement motivation, dance, ballet*

SŁOWA KLUCZOWE: *osobowość, wielka piątka, motywacja osiągnięć, taniec, balet*

WPROWADZENIE

Motywacja odgrywa istotną rolę w karierze tancerza baletowego, który od wczesnych lat życia poddawany jest ocenie i presji. Zrozumienie związku między osobowością a motywacją osiągnięć może wspierać rozwój i dobrostan tancerzy, zarówno w sferze edukacyjnej, jak i zawodowej.

W literaturze naukowej zauważa się, że osobowość i motywacja stanowią fundamentalne elementy wpływające na sukces jednostek w dziedzinach wymagających zarówno zdolności technicznych, jak i artystycznych (McCrae, Costa, 2005; Thomson, Jaque, 2017). W przypadku tancerzy baletowych wymagania fizyczne i emocjonalne związane z tą dziedziną stawiają szczególne wyzwania, które mogą być lepiej zrozumiane dzięki badaniom nad ich osobowością i motywacją.

Motywacja osiągnięć, definiowana jako potrzeba doskonalenia umiejętności, rywalizacji i pokonywania przeszkód, ma szczególne znaczenie w kontekście tancerzy baletowych. Teoria McClellanda i Atkinsona (1953) podkreśla dwie główne tendencje w motywacji osiągnięć: dążenie do sukcesu oraz unikanie porażki. Dążenie do sukcesu wiąże się z silnym pragnieniem zdobycia uznania, doskonalenia umiejętności oraz osiągania wysokich standardów. Unikanie porażki natomiast odzwierciedla obawy przed niepowodzeniem i związane z nim negatywne konsekwencje, takie jak utrata pewności siebie czy społecznego uznania. Motywacja osiągnięć u tancerzy charakteryzuje

się często pragnieniem mistrzostwa, perfekcji oraz umiejętnością wyrażania emocji poprzez ruch – kluczowych elementów w wysoce konkurencyjnym świecie baletu. Cechy i stany psychologiczne tancerzy baletowych mają znaczący wpływ na ich występy oraz ogólny dobrostan, szczególnie w obliczu fizycznych wymagań i stresorów związanych z ich zawodem (Yatabe i in., 2022). Dążenie do idealizowanego *ciała tancerza* może prowadzić do niezdrowych zachowań, w tym do normalizacji bólu oraz ryzyka rozwinienia zaburzeń odżywiania (Arcelus i in., 2013). To dążenie do specyficznego wizerunku ciała jest dodatkowo wzmacniane przez presję występów, gdzie obawa przed kontuzją i potrzeba utrzymania określonej estetyki mogą przysłańać troskę o zdrowie tancerzy (Sekulić i in., 2010). Konkurencyjny charakter baletu tworzy środowisko, w którym tancerze czują się zmuszeni do przekraczania swoich granic, często kosztem zdrowia fizycznego i psychicznego (Dondin, 2023). W tańcu baletowym, gdzie standardy są niezwykle wysokie, a konkurencja intensywna, motywacja osiągnięć często przybiera złożoną formę. Tancerze muszą nie tylko opanować zaawansowaną technikę, ale również wykazywać się ekspresją artystyczną, co wymaga synergii zarówno wewnętrznej, jak i zewnętrznej motywacji. Jak zauważa Bakker (1991), motywacja osiągnięć u tancerzy wiąże się z ciągłą potrzebą samodoskonalenia i pokonywania własnych ograniczeń.

Osobowość odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu motywacji osiągnięć. Teoria pięcioczynnikowa Costy i McCrae (2005) identyfikuje pięć podstawowych wymiarów osobowości, które mogą wpływać na motywację: neurotyczność, ekstrawersja, otwartość na doświadczenie, ugodowość i sumienność. Jak zauważa Strelau (2006), pięć czynników osobowości ma podłoże biologiczne, ale ich wpływ na motywację może być modulowany przez doświadczenia środowiskowe, takie jak trening i relacje z nauczycielami. Osobowość tancerzy jest również kształtowana przez specyfikę środowiska tanecznego, w którym dominują dyscyplina, hierarchia i intensywna praca zespołowa. Środowisko taneczne pełni kluczową funkcję w kształtowaniu zarówno osobowości, jak i motywacji tancerzy. Nauczyciele baletu i choreografowie odgrywają rolę nie tylko mentorów, ale również autorytetów wpływających na samoocenę, postrzeganie sukcesu i gotowość do podejmowania wyzwań. Natomiast Jakubiec (2006) podkreśla, że trening taneczny wymaga od tancerzy zdolności do zarządzania stresem, adaptacji do zmiennych warunków i wytrwałości w obliczu trudności.

Badania Finka i Woschnjaka (2011) wykazały, że tancerze baletowi różnią się od innych grup artystycznych niższą otwartością na doświadczenie, co może wynikać z konserwatywnej natury baletu jako formy sztuki. Thomson i Jaque (2017b) również podkreślają, że osobowość i motywacja tancerzy różnią się od osobowości i motywacji innych artystów wykonawców i sportowców. W tańcu klasycznym szczególne znaczenie mają zdolności do długotrwałego skupienia, radzenia sobie z presją oraz równoważenia wymagań artystycznych i technicznych. Z kolei współzawodnictwo w grupie tancerzy może być czynnikiem zarówno motywującym, jak i stresogennym. Roberts (2001) wskazuje, że dla zrozumienia motywacji tancerzy konieczne jest uwzględnienie ich subiektywnego postrzegania celu, do którego dążą, oraz potrzeb, które starają się zaspokoić, takich jak zdobycie uznania, osiągnięcie mistrzostwa czy zademonstrowanie swojej wartości.

Badania dowodzą, że cechy osobowości, takie jak perfekcjonizm, odporność psychiczna, czy zdolność radzenia sobie ze stresem determinują natężenie motywacji i sukcesu w zawodzie tancerza (MacNamara, Button, Collins, 2010). Maráz i współautorzy (2015) dowodzą, że indywidualne różnice w motywacji do tańca, wynikające z cech osobowości, mają istotny wpływ na zaangażowanie i osiągnięcia tancerzy. Ponadto Lench, Levine i Roe (2010) podkreślają, że zrozumienie cech osobowości i ich wpływu na zdrowie psychiczne oraz cele zawodowe tancerzy pozwala na bardziej spersonalizowane i skuteczne interwencje terapeutyczne, które wspierają rozwój zawodowy i dobrostan tej grupy. Wreszcie Barreiro i Furnham (2019) wskazują, że uwzględnienie psychologicznych predyspozycji w pracy z tancerzami umożliwia lepsze dopasowanie metod wspierających ich rozwój, co może skutkować wyższą motywacją i dłuższą karierą artystyczną. Dlatego próba odpowiedzi na pytanie: *Czy istnieje związek między wybranymi cechami osobowości a natężeniem motywacji osiągnąć tancerzy baletowych?* ma istotne znaczenie dla pracy terapeutycznej i wspierającej w tej grupie.

METODOLOGIA BADAŃ WŁASNYCH

PROBLEM BADAWCZY, CELE I HIPOTEZY

Problem badawczy niniejszej analizy sformułowany został w formie pytania: Czy istnieje związek pomiędzy wybranymi cechami osobowości według modelu pięcioczynnikowego a natężeniem motywacji osiągnięć w grupie tancerzy baletowych?

Celem głównym było ustalenie związku między cechami osobowości (zgodnie z modelem pięcioczynnikowym) a natężeniem motywacji osiągnięć w grupie tancerzy baletowych.

Hipoteza główna sformułowana została w formie założenia, że istnieje istotny związek pomiędzy wybranymi cechami osobowości według modelu pięcioczynnikowego a natężeniem motywacji osiągnięć w grupie tancerzy baletowych.

Grupa badana. W badaniu wzięło udział 49 osób. Wśród nich znalazło się 40 kobiet i 9 mężczyzn. Osobami badanymi byli tancerze baletowi w różnym wieku. Na potrzeby badania zostali oni podzieleni na dwie grupy: tancerzy młodszych (15–18 lat) i tancerzy starszych. W całej badanej grupie rozkład posiadanego wykształcenia przedstawiał się następująco: wykształcenie podstawowe miało 39% osób, wykształcenie średnie – 45% osób, zaś wykształcenie wyższe – 16% osób. Rozdzielając osoby badane pod względem wieku, w grupie tancerzy młodszych większość osób miała wykształcenie podstawowe – 75%, zaś wykształcenie średnie – 25% osób. W grupie tancerzy starszych tylko 4% osób miało wykształcenie podstawowe, większość osób miała wykształcenie średnie – 64%, zaś wykształcenie wyższe – 32% osób. Tancerze byli uczniami Ogólnokształcących Szkół Baletowych (28 osób – 57% całej grupy), bądź ich absolwentami (21 osób – 43% całej grupy). Wśród absolwentów znalazło się 14 tancerzy zawodowych (67% z grupy absolwentów). W grupie uczniów szkół baletowych znalazło się 61% uczniów Ogólnokształcącej Szkoły Baletowej im. Olgi Sławskiej-Lipczyńskiej w Poznaniu, 22% uczniów Szkoły Baletowej Fundacji Edukacji Artystycznej w Krakowie, 4% uczniów Niepublicznej Szkoły Baletowej – Szkoły Sztuki Tańca w Łodzi, 4% uczniów Ogólnokształcącej Szkoły Baletowej im. Romana Turczynowicza w Warszawie,

4% uczniów Ogólnokształcącej Szkoły Baletowej im. Janiny Jarzynówny-Sobczak w Gdańsku oraz 4% uczniów Prywatnej Szkoły Baletowej w Koszalinie.

Procedura badawcza. Wśród badanych osób 37 otrzymało kwestionariusze drogą elektroniczną, zaś 12 osób otrzymało wydrukowane kwestionariusze w wersji *papier – ołówek*. Osoby badane wykazały dobrowolną chęć udziału w badaniu, a udostępnione przez nich dane miały charakter poufny. Wśród 37 tancerzy badanie zostało przeprowadzone drogą elektroniczno-mailową. Wśród 12 tancerzy badanie zostało przeprowadzone osobiście w Operze na Zamku w Szczecinie. W obydwu przypadkach badani otrzymali zeskanowane arkusze kwestionariusza NEO-FFI oraz kwestionariusza do mierzenia motywacji osiągnięć, a także kopię dokumentu zawierającą autorską ankietę. Wszyscy badani wyrazili dobrowolną zgodę na udział w badaniu, a udostępnione przez nich dane miały charakter poufny. Osoby badane zostały poinformowane o celu badania i poufności wyników.

Metody i narzędzia badawcze. W badaniu zastosowane zostały dwie metody kwestionariuszowe: inwentarz osobowości NEO-FFI (Costa, McCrae, 1992, polska adaptacja Zawadzki, Strelau, Szczepaniak, Śliwińska, 1998) oraz kwestionariusz do mierzenia motywu osiągnięć (Widerszal-Bazyl, 1978), a także autorska ankietę dotyczącą wieku, płci, wykształcenia, związku z tańcem, nazwy szkoły baletowej oraz zespołu tanecznego.

Inwentarz osobowości NEO – FFI Paula Costy i Roberta McCrae. Pierwszym kwestionariuszem użytym w badaniu była polska adaptacja inwentarza osobowości NEO-FFI Costy i McCrae, opracowana przez Zawadzkiego, Strelaua, Szczepaniaka i Śliwińską w 1998 r. Była to typowa metoda typu *papier – ołówek*, pozwalająca na określenie natężenia pięciu cech osobowości: neurotyczność, ekstrawersja, otwartość na doświadczenie, ugodowość, sumienność. Analiza rzetelności tego narzędzia w tej grupie badanej wyglądała następująco: neurotyczność ($=0,90$), ekstrawersja ($=0,72$), otwartość na doświadczenie ($=0,44$), ugodowość ($=0,78$), sumienność ($=0,78$).

Kwestionariusz do mierzenia motywacji osiągnięć Marii Widerszal-Bazyl. W badaniu posłużono się oryginalną wersją kwestionariusza Widerszal-Bazyl (1978). Jest to kwestionariusz samoopisowy, zawiera 20 pytań, które są sformułowane w formie twierdzeń. Pytania zawierają od trzech do pięciu możliwych odpowiedzi, a osoba badana zaznacza jedną, która najbardziej trafnie odpowiada

jej cechom, upodobaniom, przekonaniom i zainteresowaniom. Uzyskane wyniki są oceniane na 10-stopniowej skali stenowej, gdzie wysokie wyniki (steny 7–10) wskazują na wysoki poziom badanej cechy (Widerszal-Bazyl, 1978).

Kwestionariusz własny. Kwestionariusz demograficzno-eksploracyjny, który został opracowany na potrzeby badania i zawierał podstawowe dane dotyczące płci, wieku oraz wykształcenia osób badanych, a także dodatkowe informacje, takie jak związek z tańcem, nazwę szkoły baletowej, do której osoba badana uczęszcza bądź uczęszczała, a także nazwę zespołu tanecznego, w jakim osoba badana tańczy jako tancerz zawodowy (opcjonalnie, jeżeli dotyczyło to osoby badanej).

WYNIKI

W celu udzielenia odpowiedzi na postawione pytania badawcze przeprowadzono analizy statystyczne przy użyciu pakietu IBM SPSS Statistics 23. Za jego pomocą wykonano analizę podstawowych statystyk opisowych wraz z testami Kołmogorowa-Smirnowa, testy t Studenta dla prób niezależnych, testy U Manna-Whitneya, nieparametryczną analizę wariancji Kruskala-Wallisa, analizy korelacji rangowej ρ Spearmana oraz testy χ^2 dla jednej próby. Za poziom istotności uznano klasyczny próg $\alpha=0,05$, jednakże wyniki prawdopodobieństwa statystyki testu na poziomie $0,05 < p < 0,1$ interpretowano jako istotne na poziomie tendencji statystycznej.

Statystyki opisowe. Najpierw obliczono podstawowe statystyki opisowe poziomu badanych zmiennych ilościowych wraz z testem Kołmogorowa-Smirnowa sprawdzającym normalność rozkładu tych zmiennych. Jak można zobaczyć w tabeli 1, test ten wykazał, że rozkład wszystkich badanych zmiennych jest zbliżony do rozkładu Gaussa. Postanowiono, że w niniejszym rozdziale – przy spełnieniu pozostałych ich założeń – wykonywane będą testy parametryczne.

Tabela 1. Statystyki opisowe badanych zmiennych ilościowych

	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
Motywacja osiągnięć	64,73	66	6,77	-0,54	-0,47	48	75	0,13	0,053
Otwartość na doświadczenie	32,29	33	4,61	-0,24	-0,16	20	42	0,08	0,200
Neurotyczność	36,47	37	6,38	-0,41	-0,90	23	46	0,11	0,156
Ugodowość	40,53	40	5,47	0,10	-0,50	28	51	0,11	0,187
Ekstrawersja	43,18	43	5,15	-0,02	-0,23	33	56	0,10	0,200
Sumienność	41,55	42	3,67	0,10	1,15	33	53	0,11	0,169

M – średnia; *Me* – mediana; *SD* – odchylenie standardowe; *Sk.* – skośność; *Kurt.* – kurtoza; *Min. i Maks.* – najniższa i najwyższa wartość rozkładu; *K-S* – wynik testu Kołmogorowa-Smirnowa; *p* – istotność

Źródło: badania własne.

Dane sugerują, że w danej grupie tancerzy baletowych względnie dominującymi cechami osobowości są ekstrawersja i sumienność, co jest zgodne z charakterystyką osób zaangażowanych w środowisko baletowe. Natomiast motywacja osiągnięć w badanej grupie była umiarkowanie wysoka, co świadczy o silnym, choć nie najwyższym jej natężeniu.

Związek cech osobowości z natężeniem motywacji osiągnięć. W kolejnym kroku sprawdzono, czy cechy osobowości powiązane są z natężeniem motywacji osiągnięć badanych tancerzy. Wykonano szereg analiz korelacji ze współczynnikiem *r* Pearsona. Jak jednak widać w tabeli 2, w całej grupie tancerzy baletowych natężenie motywacji osiągnięć przebadanych tancerzy nie było powiązane z ich cechami osobowości.

Tabela 2. Związek cech osobowości z natężeniem motywacji osiągnięć badanych tancerzy

		Motywacja osiągnięć
Otwartość na doświadczenie	<i>r</i> Pearsona	-0,195
	istotność	0,179
Neurotyczność	<i>r</i> Pearsona	-0,229
	istotność	0,114
Ugodowość	<i>r</i> Pearsona	-0,136
	istotność	0,353
Ekstrawersja	<i>r</i> Pearsona	0,112
	istotność	0,443
Sumienność	<i>r</i> Pearsona	0,194
	istotność	0,182

Źródło: badania własne.

Następnie postanowiono sprawdzić, czy podczas badania oddzielnie kobiet i mężczyzn odnotowane zostaną związki między cechami osobowości a natężeniem motywacji osiągnięć. Ponowiono analizy korelacji ze współczynnikiem r Pearsona. Odnotowano tylko jedną korelację na poziomie tendencji statystycznej. W grupie mężczyzn natężenie motywacji osiągnięć korelowało ujemnie z otwartością na doświadczenie. Oznacza to, że wraz ze wzrostem poziomu otwartości na doświadczenie malało natężenie motywacji osiągnięć. Siła odnotowanej korelacji była duża. Pozostałe związki u mężczyzn i wszystkie u kobiet nie były nawet bliskie istotności statystycznej. Wyniki zestawiono w tabeli 3.

Tabela 3. *Związek cech osobowości z natężeniem motywacji osiągnięć badanych tancerzy względem ich płci*

		Motywacja osiągnięć	
		Kobiety ($n = 40$)	Mężczyźni ($n = 9$)
Otwartość na doświadczenie	r Pearsona	0,004	-0,648
	istotność	0,981	0,059
Neurotyczność	r Pearsona	-0,199	-0,434
	istotność	0,217	0,243
Ugodowość	r Pearsona	-0,116	-0,267
	istotność	0,478	0,487
Ekstrawersja	r Pearsona	-0,057	0,413
	istotność	0,729	0,270
Sumienność	r Pearsona	0,193	0,169
	istotność	0,234	0,664

Źródło: badania własne.

W kolejnym kroku sprawdzono, czy natężenie motywacji osiągnięć badanych tancerzy i cechy osobowości są powiązane z ich wiekiem. Wykonano szereg analiz korelacji ze współczynnikiem r Pearsona, jednak nie odnotowano żadnego związku istotnego statystycznie ani nawet na poziomie tendencji statystycznej. Generalnie z badań wynika, że motywacja osiągnięć może zmieniać się z wiekiem, zwykle malejąc w starszym wieku, szczególnie w populacjach zawodowych. Brak takiej korelacji w grupie tancerzy może wskazywać na specyfikę tej grupy, gdzie motywacja może być bardziej stabilna z powodu charakteru pracy i środowiska. Zgodnie z literaturą (Costa, McCrae, 1992) w populacji generalnej obserwuje się spadek neurotyczności i ekstrawersji wraz z wiekiem. Brak takich trendów w grupie tancerzy może wskazywać na

specyficzne wymagania i charakter środowiska artystycznego, które mogą wpływać na stabilizację cech osobowości niezależnie od wieku.

W następnym kroku sprawdzono, czy natężenie motywacji osiągnięć badanych tancerzy i cech osobowości jest powiązane z ich wykształceniem. Wykonano szereg analiz korelacji rangowych ρ Spearmana. Odnotowano jeden związek istotny statystycznie. Poziom wykształcenia badanych tancerzy korelował ujemnie z ich neurotycznością. Oznacza to, że im wyższy poziom wykształcenia osiągnęła dana osoba (np. wykształcenie podstawowe, wykształcenie średnie lub wykształcenie wyższe), tym niższym poziomem neurotyczności się charakteryzowała. Siła tego związku była jednak niska. Dodatkowo odnotowano jeden związek na poziomie tendencji statystycznej. Poziom wykształcenia korelował ujemnie z poziomem ekstrawersji. Oznacza to, że wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia (od uczniów szkół baletowych z wykształceniem podstawowym, przez absolwentów z wykształceniem średnim, aż po tancerzy zawodowych z wykształceniem wyższym) zaobserwowano tendencję do nieco niższego poziomu ekstrawersji, choć siła tego związku była również niska. Pozostałe związki nie były nawet bliskie istotności statystycznej. Wyniki zestawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Związek natężenia motywacji osiągnięć i cech osobowości badanych tancerzy z ich wykształceniem

		Wykształcenie
Motywacja osiągnięć	ρ Spearmana	-0,001
	istotność	0,996
Otwartość na doświadczenie	ρ Spearmana	-0,046
	istotność	0,755
Neurotyczność	ρ Spearmana	-0,297
	istotność	0,038
Ugodowość	ρ Spearmana	-0,147
	istotność	0,314
Ekstrawersja	ρ Spearmana	-0,260
	istotność	0,071
Sumienność	ρ Spearmana	-0,008
	istotność	0,957

Źródło: badania własne.

W ostatnim kroku wykonano analogiczną analizę, biorąc pod uwagę status badanych osób – ucznia, absolwenta oraz absolwenta-tancerza zawodowego. Wykonano kolejną serię analiz korelacji ze współczynnikiem r Pearsona. Odnotowano jeden związek istotny statystycznie. W przypadku uczniów natężenie motywacji osiągnięć było ujemnie skorelowane z poziomem ich ugodowości. Oznacza to, że im bardziej ugodowy był uczeń, tym niższe było natężenie motywacji osiągnięć. Siła odnotowanego związku była umiarkowanie duża. Dodatkowo odnotowano jedną korelację na poziomie tendencji statystycznej. W grupie tancerzy zawodowych odnotowano związek pomiędzy natężeniem motywacji osiągnięć a otwartością na doświadczenie. Charakteryzował się on ujemnym znakiem i znaczną siłą. Pozostałe związki nie były nawet bliskie istotności statystycznej. Wyniki zestawiono w tabeli 5.

Tabela 5. Związek cech osobowości z natężeniem motywacji osiągnięć badanych tancerzy względem ich statusu

		Motywacja osiągnięć		
		Uczeń ($n = 28$)	Absolwent ($n = 21$)	Tancerz zawodowy ($n = 14$)
Otwartość na doświadczenie	r Pearsona	-0,136	-0,309	-0,509
	istotność	0,490	0,172	0,063
Neurotyczność	r Pearsona	-0,167	-0,299	-0,366
	istotność	0,395	0,188	0,198
Ugodowość	r Pearsona	-0,402	0,195	0,133
	istotność	0,034	0,396	0,649
Ekstrawersja	r Pearsona	0,009	0,196	0,268
	istotność	0,965	0,396	0,355
Sumienność	r Pearsona	0,234	0,134	0,186
	istotność	0,230	0,564	0,524

Źródło: badania własne.

WNIOSKI

Badania wykazały, że w grupie tancerzy baletowych dominującymi cechami osobowości były ekstrawersja ($M=43,18$, $SD=5,15$) i sumienność ($M=41,55$, $SD=3,67$). Wyniki te są zgodne z wcześniejszymi badaniami (np. Aleksandrovich, 2008), które podkreślały znaczenie sumienności jako kluczowej cechy w środowisku tanecznym. Wysoki poziom ekstrawersji sugeruje,

że tancerze są osobami towarzyskimi, optymistycznymi i zdolnymi do pracy zespołowej, co sprzyja radzeniu sobie z presją sceniczną. Sumiennosc natomiast świadczy o ich obowiązkowości, wytrwałości i motywacji do działania. W badanej grupie stwierdzono średnie natężenie motywacji osiągnięć $M=64,73$ ($SD=6,77$), co wskazuje na jej silne, choć nie najwyższe natężenie. Dane wskazują, że tancerze są gotowi do poświęceń w realizacji celów artystycznych, co potwierdzają wcześniejsze badania podkreślające kluczową rolę motywacji w środowisku tanecznym (Bakker, 1988, 1991; Maráz i in., 2015). Wysokie natężenie motywacji osiągnięć wynika z połączenia pasji, wspierającego otoczenia, rywalizacji i kulturowego uznania. Świadomość wysokich standardów branży skłania tancerzy do przekraczania własnych granic i dążenia do najlepszych wyników (McEwen, Young, 2011). Dążenie do doskonałości w balecie, postrzegane jako szlachetne, wzmacnia motywację poprzez potencjał publicznego uznania i wkład w dziedzictwo baletu (Nordin-Bates, 2019).

Analiza korelacji r Pearsona nie wykazała istotnego związku między cechami osobowości według modelu pięcioczynnikowego a natężeniem motywacji całej grupie tancerzy. Natomiast w grupie mężczyzn zaobserwowano tendencję ujemnej korelacji między otwartością na doświadczenie a motywacją osiągnięć ($r=-0,648$, $p=0,059$). U kobiet nie stwierdzono żadnych istotnych korelacji. Badania wskazują, że choć otwartość może sprzyjać kreatywnemu myśleniu, może również osłabiać skoncentrowany wysiłek niezbędny do opanowania specyficznych umiejętności i technik wymaganych w balecie (Du i in., 2019). W silnie ustrukturyzowanej formie sztuki, jaką jest balet, gdzie precyzja i przestrzeganie tradycji są kluczowe, silna skłonność do nowości i eksperymentowania może skutkować niższą motywacją osiągnięć. Tancerze mogą bardziej interesować się eksplorowaniem różnych stylów lub form wyrazu niż poświęcaniem się wymagającym ćwiczeniom potrzebnym do osiągnięcia sukcesu w balecie.

W grupie uczniów wyższa ugodowość wiązała się z niższym natężeniem motywacji osiągnięć ($r=-0,402$, $p=0,034$), co może wynikać z ograniczonej ambicji w rywalizacji wśród bardziej ugodowych osób. Te dane sugerują, że bardziej ugodowi uczniowie mogą wykazywać niższą motywację do osiągnięć, podczas gdy tancerze o niższym poziomie ugodowości częściej prezentują konkurencyjne lub egocentryczne zachowania, co utrudnia współpracę

zespołową. W balecie, gdzie praca zespołowa i wzajemne wsparcie są kluczowe, niska ugodowość może prowadzić do konfliktów i braku spójności w grupie, negatywnie wpływając na motywację i poczucie wsparcia (Dondin, 2023). Dodatkowo skoncentrowanie na indywidualnym sukcesie może tworzyć toksyczne środowisko, potęgować stres i zaniedbywać znaczenie współpracy (Yatabe i in., 2022). Niska ugodowość często wiąże się z wyższym poziomem stresu psychologicznego i trudnościami w relacjach interpersonalnych, co może prowadzić do wypalenia, izolacji i spadku motywacji (Arcelus i in., 2013).

U zawodowych tancerzy zauważono tendencję ujemnej korelacji między natężeniem motywacji osiągnięć a otwartością na doświadczenie ($r=-0,509$, $p=0,063$). Psychologiczne wymagania treningu baletowego mogą wpływać na związek między tymi cechami. Wysoka motywacja osiągnięć może wywierać presję na tancerzy, by dostosowywali się do rygorystycznych standardów, co tłumi kreatywność i obniża satysfakcję (Moore, Emmerich, 2023). Z kolei większa otwartość na doświadczenia może sprzyjać kreatywnej eksploracji kosztem zdyscyplinowanej praktyki, prowadząc do obniżenia motywacji osiągnięć.

Analizy wykazały istotną ujemną korelację między poziomem wykształcenia a neurotycznością ($\rho=-0,297$, $p=0,038$) oraz tendencję statystyczną w związku z ekstrawersją. Jednym z możliwych wyjaśnień tej korelacji są zasoby poznawcze i emocjonalne, które zapewnia edukacja. Osoby wykształcone zazwyczaj mają lepsze umiejętności rozwiązywania problemów oraz inteligencję emocjonalną, co może pomóc im w radzeniu sobie z czynnikami stresującymi związanymi z karierą w balecie. Na przykład badania wykazały, że inteligencja emocjonalna jest pozytywnie skorelowana ze zdolnością do zarządzania stresem i lękiem, które są powszechne wśród tancerzy (Costa i in., 2023). Dlatego tancerze baletowi o wyższym poziomie wykształcenia mogą wykazywać niższy poziom neurotyczności dzięki lepszym zdolnościom radzenia sobie z presją występów i treningów.

Badanie dostarczyło istotnych informacji o psychologicznym profilu tancerzy baletowych, wskazując na specyfikę tej grupy oraz praktyczne zastosowania w projektowaniu wsparcia psychologicznego i szkoleniowego. Zrozumienie mechanizmów motywacji i cech osobowości tancerzy może wspierać rozwój ich potencjału artystycznego oraz przeciwdziałać wypaleniu zawodowemu. Ograniczeniem badania była niewielka liczebność próby, szczególnie w grupie

mężczyzn oraz niska rzetelność skali otwartości na doświadczenie w badanej próbie, co może ograniczać trafność interpretacji wyników dotyczących tej cechy, a wnioski odnoszące się do otwartości powinny być traktowane jako wstępne. Przyszłe badania powinny uwzględniać większe próby, bardziej precyzyjne narzędzia diagnostyczne oraz zmienne pośredniczące, takie jak wsparcie społeczne czy samoocena.

REFERENCES

- Aleksandrovich, M. (2008). *Cechy osobowości członków grupy baletowej*. W: M. Płopa, M. Błażek (red.), *Współczesny człowiek w świetle dylematów i wyzwań: perspektywa psychologiczna*. Kraków: Impuls.
- Arcelus, J., Witcomb, G., Mitchell, A. (2013). *Prevalence of eating disorders amongst dancers: a systemic review and meta-analysis*. *European Eating Disorders Review*, 22(2), 92–101.
- Bakker, F.C. (1988). *Personality differences between young dancers and non-dancers*. *Personality and Individual Differences*, 1, 121–131.
- Bakker, F.C. (1991). *Development of personality in dancers: A longitudinal study*. *Personality and Individual Differences*, 12(7), 671–681.
- Barreiro, C. Furnham, A. (2019). *Individual differences as predictors of seven dance style choices*. *Psychology*, 10(6), 916–930.
- Costa, P.T., McCrae, R.R. (1992). *Four ways five factors are basic*. *Personality and Individual Differences*, 13(6), 653–665.
- Costa, P.T., McCrae, R.R. (2005). *Osobowość dorosłego człowieka*. Kraków: Wydawnictwo WAM.
- Costa, A., Martins, A., Faria, L. (2023). *Correlates of dispositional flow and emotional intelligence: an exploratory study with ballet dancers*. *Research in Dance Education*, 1–16.
- Dondin, M. (2023). *Joint hypermobility and fatigue are associated with injuries in a group of preprofessional ballet dancers*. *Journal of Dance Medicine & Science*, 27(2), 80–86.
- Du, Y., Xie, L., Zhong, J., Zou, H., Law, R., Yan, X. (2019). *Creativity fostering teacher behavior on student creative achievement: mediation of intrinsic motivation and moderation of openness to experience*. *School Psychology International*, 40(5), 525–542.
- Fink, A., Woschnjak, S. (2011). *Creativity and personality in professional dancers*. *Personality and Individual Differences*, 51(6), 754–758.
- Franken R.E. (2005). *Psychologia motywacji*. Gdańsk: GWP.
- MacNamara, Á., Button, A., Collins, D. (2010). *The role of psychological characteristics in facilitating the pathway to elite performance part 1: identifying mental skills and behaviors*. *The Sport Psychologist*, 24(1), 52–73.
- Maráz, A., Király, O., Griffiths, M., Demetrovics, Z. (2015). *Why do you dance? Development of the dance motivation inventory (DMI)*. *Plos One*, 10(3), e0122866.
- McClelland, D.C., Atkinson, J.W., Clark, R.A., Lowell, E.L. (1953). *The Achievement Motive*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- McEwen, K., Young, K. (2011). *Ballet and pain: reflections on a risk-dance culture*. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 3, 152–173.
- Moore, C., Emmerich, N. (2023). *Balletic bodies under lockdown: the consequences of a pandemic for highly disciplined habitus*. *Sociology of Health & Illness*, 46(1), 95–113.

- Nordin-Bates, S. (2019). *Striving for perfection or for creativity?* Journal of Dance Education, 20(1), 23–34.
- Roberts, G.C. (2001). *Advances in Motivation in Sport and Exercise*. Leeds: Human Kinetics.
- Sekulić, D., Perić, M., Rodek, J. (2010). *Substance use and misuse among professional ballet dancers*. Substance Use & Misuse, 45(9), 1420–1430.
- Strelau, J. (2006). *Psychologia różnic indywidualnych*. Warszawa: Scholar.
- Thomson, P., Jaque, V. (2017). *Personality and Motivation. W: Creativity and the Performing Artist. Behind the Mask*. London: Academic Press, 187–204.
- Widerszal-Bazyl, M. (1978). *Kwestionariusz do mierzenia motywu osiągnięć*. Przegląd Psychologiczny, 21(2), 355–368.
- Yatabe, K., Yui, N., Kasuya, S., Muroi, R., Inoue, R., Somemura, S., Fujiya, H. i in. (2022). *Professional ballet dancers' balance ability and psychological traits and states: a longitudinal pilot study*. The Open Sports Sciences Journal, 15(1).
- Zawadzki B., Strelau J., Szczepaniak P., Śliwińska M. (1998). *Inwentarz osobowości NEO – FFI Costy i McCrae: Adaptacja polska*. Podręcznik. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.